

УДК 338.436

Ю. В. Сусіденко,
аспірант,
Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПК УКРАЇНИ

У статті розглядаються поняття та основні характеристики конкурентоспроможності агропромислового комплексу. Досліджено сукупність факторів конкурентоспроможності АПК та проведена їх класифікація. Надано пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК.

The concept and major features of competitiveness of the agricultural sector are considered in the article. A set of determinants of competitiveness of the agricultural sector are studied and classified. Set forth are suggestions as to competitive recovery of enterprises of the agricultural sector.

Вступ.

Розвиток української економіки залежить від ефективного функціонування агропромислового комплексу України та його галузей. Конкурентоспроможність – один з найважливіших чинників, що забезпечує сталий розвиток галузі та будь-якого підприємства, зокрема. Наразі, з розвитком ринкових відносин питання підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК є особливо актуальним.

Вітчизняні товаровиробники сільськогосподарської продукції мають великий потенціал, який не може реалізуватись через низку проблем, однією з яких є відсутність конкурентоспроможності аграрного сектору економіки.

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що агропромисловий комплекс відіграє важливу роль в розвитку економіки України в цілому, тому його першочерговим завданням є забезпечення ефективного функціонування.

Постановка завдання.

Дослідженням конкурентоспроможності агропромислового комплексу, окремих його аспектів займається багато вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Сміт, Д. Рікардо, А. Курно, Е. Хекшер, Дж. Робінсон, Е. Чемберлін, П. Сраффі, Ф. Хайек, М. Портер, Г. Азоев, І. Ансофф, А. Томпсон, А. Юданов, А. Стрікленд, Р. Фатхутдинов та ін. Серед вітчизняних вчених, які займались дослідженням питань конкурентоспроможності АПК, вагомий внесок зробили Б. Данилишин, О. Кваша, О. Кописко, О. Ліпанова, В. Міланіч, О. Піменова, Л. Прокопець, Б. Супіханов, П. Чайковський, І. Чемерис, І. Яців І та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, проблема є не достатньо розкритою та потребує подальшого розгляду.

Метою статті є визначення конкурентоспроможності АПК та його складових, дослідження чинників конкурентоспроможності, а також надання пропозицій щодо підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу України.

Результати.

Конкурентоспроможність агропромислового сектору є багатогранним поняттям, яке характеризує його здатність конкурувати як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Україна має значні можливості для розвитку аграрного сектору та перетворення його у високоефективну сферу економіки. Сприятливі ґрунтово-кліматичні передумови, родючі землі сприяють подальшому його розвитку, отриманню врожаїв сільськогосподарських культур в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу.

За даними Держкомстату в 2010 році частка сільського господарства (включаючи мисливство та лісове господарство) в загальному обсязі валової доданої вартості всіх галузей економіки склала 8,2% (у 2009 р. – 8,3%), а обсяг сільгоспвиробництва у фактичних цінах становив 184,9 млрд. грн.

У ринкових умовах господарювання для підприємств аграрного сектору економіки України однією з головних проблем є залучення інвестиційних й інноваційних ресурсів. У 2010 р. суб'єктами господарювання за рахунок усіх джерел фінансування в сільське господарство, мисливство, лісове господарство вкладено 12,2 млрд. грн. інвестицій в основний капітал, що на 16,5% менше, ніж у 2009 р. [7].

Основним важелем забезпечення конкурентоспроможності агропромислового комплексу є ефективність господарської діяльності підприємств.

Виокремлюють такі складові як: конкурентоспроможності підприємства, конкурентоспроможності виробництва, конкурентоспроможності продукції.

Розглянемо конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства визначається такими параметрами:

- 1) здатність підприємства ефективно функціонувати на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- 2) спроможність продукції даного підприємства конкурувати на ринку з аналогічною продукцією;
- 3) отримання підприємством конкурентних переваг на основі продукції відповідної якості;
- 4) ефективне використання технологій, ресурсів, методів управління, навичок і знань персоналу, компонентів маркетингової діяльності, які відображаються на якості та конкурентоспроможності продукції, прибутковості підприємства [5, с. 115].

Важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств є ефективне використання ресурсів, залучення кваліфікаційного персоналу, досягнень сучасного менеджменту, інноваційних, фінансових та інформаційних можливостей підприємства, що в сукупності являють собою його потенціал, який, у свою чергу, також повинен бути конкурентоспроможним.

Розглянемо поняття конкурентоспроможності виробництва. Це багатогранне поняття, яке характеризує його здатність конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і вимірюється ступенем присутності вітчизняної продукції на них [1, с. 61]

Результати досліджень показують наявність трьох груп сільськогосподарської продукції за рівнем конкурентоспроможності:

- 1) група конкурентоспроможної продукції (насіння соняшнику, продукти його переробки, насіння ріпаку, сої та продукти їх переробки, продовольче та фуражне зерно);
- 2) група перспективної конкурентоспроможності (м'ясо птиці, овочі, яйця, молоко та молочні продукти, свинина, мед, картопля);
- 3) група продукції з низькою перспективою створення конкурентоспроможності (яловичина, цукор, льон) [6, с. 32].

Особливо важливим питанням в теорії конкурентоспроможності агропромислового комплексу є чинники, які впливають на його функціонування.

Економічна література класифікує відповідні чинники за різними класифікаційними ознаками. М. Портер виділяє основні та розвинуті чинники, загальні та спеціалізовані, природні та штучно створені. Також існують класифікаційні ознаки за об'єктом дослідження, за сферою дії, за керованістю, за рівнем спеціалізації. Більшість науковці сходяться на тому, що основними факторами є якість, ціна та попит [4, с. 71].

В загальному, всі чинники конкурентоспроможності можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні чинники конкурентоспроможності – це сукупність усіх можливостей підприємства, що впливають на собівартість та якість його продукції. До внутрішніх чинників, що впливають на конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства відносяться: стан та якість трудових ресурсів, наявність оборотних коштів на підприємстві, застосування різноманітних технологій виробництва, матеріально-технічна та інформаційна база. Зовнішні чинники конкурентоспроможності не залежать від підприємства. До них слід віднести: державне регулювання, яке проявляється в певних законодавчих актах та податковій політиці держави; соціальні чинники (наявність купівельно спроможного населення); рівень науково-технічного прогресу та ін.

Отже, існує багато чинників, які мають безпосередній чи опосередкований вплив на рівень конкурентоспроможності як окремого сільськогосподарського підприємства, так і агропромислового комплексу в цілому.

Основними напрямками підвищення конкурентоспроможності є забезпечення підтримки процесу стандартизації якості продукції, удосконалення процесу отримання сільськогосподарськими підприємствами повного комплексу інформаційно-консультаційних послуг щодо експорту продукції, вирішення проблем повернення ПДВ та надання доступних кредитів для сільськогосподарських підприємств. Створення підприємствами власних сировинних ресурсів, замкнутого циклу виробництва і реалізації продукції, впровадження прогресивних технологій, інновацій, вдосконалення економічних відносин між учасниками ринку дасть можливість підвищити обсяги виробництва та якість продукції [2, с. 133].

Висновки.

Розгляд проблеми конкурентоспроможності АПК дав підстави стверджувати, що конкурентоспроможність галузі включає в собі такі складові, як конкурентоспроможність виробництва, підприємства та продукції.

На нашу думку, забезпечення конкурентоспроможності агропромислового комплексу України можливе при забезпеченні конкурентоспроможності окремих підприємств та організації ефективних взаємозв'язків між ними, що дозволить АПК України інтегруватись в аграрну систему світу.

Література:

1. Копистко О.В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / О.В. Копистко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 61– 63.
2. Ліпанова О.І. Формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації / О.І. Ліпанова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С.13 – 17.
3. Напрями посилення конкурентоспроможності АПК України на Європейському продовольчому ринку в умовах розширення зони вільної торгівлі [Електронний ресурс] : Н.Ю.Федоришин, Г.Я. Антонюк. – К. : НІСД; 2010.– Режим доступу : <http://www.niss.lviv.ua/analytics/88.htm>.
4. Портер М. Конкуренція; [Пер. с англ.]. – М. : Издательский дом "Вильями" 2010. – 592 с.
5. Прокопець Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] : ЧНУ ім. Федьковича / Л.В. Прокопець – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2011_7/37SPK.pdf.
6. Супіханов Б.К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б.К. Супіханова // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 11-15.
7. www.ukrstat.gov.ua [Офіційний сайт Державної служби статистики України].

Стаття надійшла до редакції 16.09.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"